

מסופרות ומנותחות, בהיתוכי-איזמל חדים, נמרצים ונבונים, פרשיות אהדות בקרייה הפוליטית של מדינאים אמריקאים, החל בג'ון קווינסי אדאמס ודניאל ובסטר וכלה בג'ורג' נוריס ורוברט טאפט, פרשיות שבהן גילו אותם אישים את האומץ לסכן את עתידם המדיני והאישי, לפעול בניגוד לעמדת הרוב בסינט ולדעת הרוב בציבור-הבוחרים שלהם, להעדיף השקפה עקרונית על שיקולים אופורטוניסטיים, להעדיף שיקולים של טובת-הכלל במובנה הרחב על אינטרסים אישיים, מקור מיים, אזורים או מפלגתיים.

הכרעות מעין אלו, ואישים מעין אלה, גם אם אין הכרח ליחס להם תמיד מניעים מצפוניים „טהורים“, הם תופעות נדירות למדי בחיים הפוליטיים בכל הדורות ובכל המשטרים. כך הוא הדבר אפילו במוסדות ובמאבקים הפנימיים בתנועות או בציבורים הנלהמים על מטרות חד-משמעיות המוגדרות כ„אידיאליסטיות“; על אחת כמה וכמה כך הוא במערכת הגופים המינהליים והשלטוניים של חברות המצוינות בפלוראליזם של אינ-טרסים, ערכים ועיקרי-אמונה, שעצם שיווי-משקלן וכושר-תיפקודן מבוססים בהכרח, במידה רבה מאד, על דמאוגיה וקנוניה, מיקוח ופשרה — כל המסתכם במלה אחת זו הנהגית תמיד בעקמת-אף של מיאוס: „פוליטיקניות“.

עצם העובדה שמר ג'ון קנדי-הבן, שבגיל 30 נכנס לקלחת של עסקי-הפוליטיקה הור-שינגטוניים, שבגיל 38 כבר ביקש להיעשות מועמדה של במפלגתו בבחירות לנשיאות ובגיל 42 נבחר, לאחר ספירת-קולות דרא-מתית ביותר, לעמוד בראשה של ארץ שעדיין היא יכולה להיחשב, לפחות מכמה בחינות, המעצמה הגדולה שבעולם — עצם העובדה שראה לנכון להזדקק לתופעות של נון-קונפורמיזם ושהייה-נגד-הרסם בהיסטוריה המדינית והחקיקתית של ארצו ולהוציא לאור את פריים של עיסוקיו הרחוניים האלה, עובדה זו עצמה מכוננת להעיד על המחבר. במובן מסוים הרי היה חיבורן ופירסומן של מונוגרפיות אלו חלק ממערכת-הבחינות של מחברן, מערכה שאותה ניהל, כזכור, ברוחב-

לדרגות עליונות של התרוממות-רוח, הכרה ופטריוטיזם; מצד שני יש כאן התעלמות מרובה ממשמעותה של המהפכה הפוליטיטית על הרקע של יחסי הגושים העולמיים, וכן מן הפעילות הפייליסיטית בשאר ארצות ביבשת (גם אם אינה אלא בגדר תגובה שבהגנה עצמית ובראית-הנולד...). עם זאת הרי חי בורם גרוש אינפורמציה, שחרף הדי-צדדי-ותה הרייה חשובה לכל קורא ממוצע שמעולם לא טרח להתמחות במיוחד בענייניה של קובה; יש בו איזון נאה בין הצד הפובלי-ציסטי לצד העיוני-המחקרי יותר; ויש בו הדגשה מוצדקת, אם גם מייגעת קצת, של משמעות מהפכתו של פידל קאסטרו כציון-דרך בהיסטוריה של אמריקה הלטינית כולה ובהיסטוריה של היחסים בין הדוד סם לכל העמים שהם עד עתה, בחלקם הגדול, ובמור-בנים רבים, בבחינת דיירי-משה, מרוששים ומעוטי-יכוניות, בחצי-הכדור „שלו“.

אומץ ופוליטיקה

צרור זה של מונוגרפיות קצרות, שחיבר סינטור צעיר ממאסאצ'וסטס על מספר אנשי-ציבור אמריקאים שקדמוהו ב„מועדון האקס-קלזיבי ביותר בעולם“, כפי שקרוי הסינט של ארה"ב בפי חבריו, ואשר כונסו יחד בספר קצת קודם שייצא המחבר להיאבק על כהונת הנשיא, צרור זה נודע לו עתה משקל העולה פרכמה על משקלן הסגולי של המונוגרפיות עצמן. למעשה יכולים אנו לר-אות בו תעודה הנוסכת אור בהיר על עקרונותיו היסודיים של הנשיא קנדי, עקר-נות שמטבע-הדברים הריהם בבואה של מזגו האישי ותכונות אפיו.

„פרופילים באומץ-לב“ הוא שם הקובץ הזה במקורו, וכדברי המחבר במשפט הראשון של הקדמתו — הרי זה ספר „על דבר התכונה האנושית הנערצה ביותר — אומץ הלב.“ כאן

* פול מ. סווייזי, ליאו הוברמן: קובה — אנאטומיה של מהפכה; תרגום: שמואל גילאי; ספרית פועלים / דעת זמנו, 1960; עמ' 219.

רובספייר

זהו ספר ראשון לסדרה המכוננת להביא לפני הקורא העברי שורת חיבורים שבמרכזם אישים היסטוריים גדולים, להאיר באמצעות עלילות היחיד נפתולים של ציבור, של תקופה. כעדותו של פרופ' י. טלמון, במבוא לספר, יש „בגישה זו משום ריאקציה בריאה לנטיה ששררה, אולי, זמן רבי מדי בין היסטוריונים להתיחס להיסטוריה כאילו היתה מעין גיאור לוגיה“.

אכן, אישיותו של מקסימיליאן רובספייר מעיקרה היתה בחינת התגלמותם והדגמתם של „תהליכים אוביקטיביים אימפרסונליים“: מצד אחד, תהליך עלייתו של „המעמד השלישי“ הצרפתי, ומצד שני, התהליכים ה„דיאלקטיים“ של קיטוב ורדיקליזציה שפעלו בכל המהפכות הגדולות שבהיסטוריה האנושית. מתוך כך הרי, אף שלא מילא תפקיד בולט במיוחד ביזימתה של מהפכת 1789, אף שלא היה מצוין בסגולות-ראפי ציוריות ושבוותן-דמיון ולא בכשרונות יוצאים מגדר הרגיל, אף שתקופת שררתו הממשית היתה קצרה ביותר ומעולם לא נשענה על מעמד רשמי מוגדר בבהירות — בכל זאת שמו ודמותו הם העולים במחשבתנו בראש וראשונה מרגע שנהיה מהרהרים במהפכה הצרפתית הגדולה. אולי משום שברוח ובמ עשה הזדהה במוחלט כל-כך עם גלגלי התנופה שהפעילו, בזה אחר זה, את מכונת המהפכה: החל בהומניזם ליברלי-אידיאליסטי, וכלה בטוטליטריות קנאית, טורפנית, העושה את דרכה, אורת הימה קרה, לקול נקישותיו הקצובות של סכין הגיליוטינה.

כאיש שאינו מוצא ענין ברשות-היחיד וב סיפוקים של חיי הפרט, כמי שעצם שמו, מקסימיליאן, מרמז כביכול על השאיפה אל המירב והמוחלט, כעורך-דין קרתני על פי מעמדו ופוריטן שכלתני ושאפתני על פי הלך-נפשו, כמו נועד רובספייר מראש להיות, באותה שעת-כוכב שאליה נקלע, אחד האי נשים המשמשים כלים בידיה של ההיסטוריה — כלים שלעתים קרובות כל-כך היא משליכתם למעצבה לאחר השתמשה בהם.

מחברה של מונוגרפיה מקסימה זו רחוק

השקפה, מתוך ראייה רחוקה, ולא בלי מנה הגונה של העזה ואומץ.

דומה גם שלא נטעה אם, מתוך גישה מעשית מעט, נראה את עיקר הספר לא בקווים שהוא מעלה לשירטוט דמויותיהם של דניאל ובסטר או סאם הוסטון אלא בהקדמה הכללית של ג'ון קנדי, בהקדמות המיוחדות לכל אחת מן המונוגרפיות וב„סוף-דבר“ שלו.

„חיינו המדיניים נעשו יקרים כל-כך וממור כנים כל-כך“, כותב האיש הצעיר שהשפיל לכלפל את אחת ממערכות-הבחירות הכוב זניות וה„מדעיות“ ביותר בתולדותיה של ארצות-הברית, „ושולטים בהם פוליטיקאים מקצועיים ומומחים כאלה ליחס-ציבור, עד שאישה-אידיאליים השואף להיות מדינאי עצמאי מתפכח עד מהרה על-ידי הדרישה לבחירות ולביצוע פעולות מעשיות. חיינו הציבוריים מושתתים כל-כך על המלחמה שאין לה סוף ואשר הדבקנו לה את השם קרה, עד כי אנו נוטים לעודד את הליכוד האידיאולוגי הנוקשה ודרכי המחשבה המקור בלות“.

ומתוך כך, הרי —

„מהיום ואילך רק הנועזים ביותר יוכלו להחליט החלטות קשות, שאינן נהנות מאהדת הציבור... מעתה רק האמיצים ביותר יהיו מסוגלים ללכת בדרך העצמאות וההיבדלות, אשר הולידו את האומה הזאת ואשר הזיגה כחינוך והעניקו לה את הכוח לעמוד במבחן נים הקשים ביותר עד שהגיעה לכלל בגי רות“.

אכן, כתיבתו של ג'ון קנדי, יותר מכך — שאר גילויי מזגו והשקפותיו, נותנים יסוד להאמין כי, לאחר הפסקה ארוכה למדי, שבו עתה עזיבה-החלטה ואומץ-המעשה לשכון בבית הלבן, וכמה דוגמות בולטות מן השנים האחרונות מוכיחות לנו שעם כל המיכון וה„אוטומציה“ של החיים המדיניים המודרניים נודעת חשיבות ממדרגה עליונה לאי-שיותו של האיש הלוהץ על הפפתורים — או המרפה מהם.

* ג'ון ס. קנדי: אומץ ופוליטיקה; הוצאת „מסדה“ בע"מ, תל-אביב, 1960; 182 עמ'.